

er jo klart, at naar man ikke anser Reformerne for indeholdende noget Fremskridt eller noget Gode, bliver enhver Pris for høj, og da navnlig en saadan som den her forlangte, der er meget betydelig. Jeg tvivler ingenlunde om, at der er Billighed og Interesse nok for Folkeundervisningens store Opgave til, at man kunde ville bringe store og betydelige Offre i denne Sags Tjeneste, naar man saae, at de vilde blive anvendte paa en Maade, som man ansaa for at være forsvarlig og heldbringende; men ad den Vej, som her er antydet, tror jeg ingenlunde, at der vil være synderlig Billighed til at bringe Offre, hverken fra Statens Side eller fra Kommunernes Side. — Naar man endelig spørger om, hvilke Rettigheder der i dette Forslag er tilbudt de kommunale Raad, hvilke Spor, der er af Grundlovens § 91, som hævder Kommunernes Selvstyrelse, saa skal jeg nævne de Spor, jeg har fundet. Der er først § 1, som siger, at den stedlige Skolebestyrelses Samtykke, fordrer til, at Nogen kan gaa i Skole til sit 16de Aar; Sogneraadet kan i Følge § 3, afgjøre, om Vinterhalvaaret skal begynde paa den ene eller paa den anden Tid; Sogneraadet bestemmer i Følge § 11, i hvilke daglige Timer Forsættelses-skolen skal holdes, og Sogneraadets Samtykke fordrer til, at unge Mennesker fra andre Kommuner kunne søge Forsættelses-skolen. Naar jeg har nævnt disse Spor i Lovforslaget paa kommunal Selvstyrelse, tror jeg at have udtømt Undersøgelsen i den Henseende, men jeg anser dette for at være for lidt. Jeg maa anse det for at være en nødvendig Forordning til en Reform af vort Almue-skolevæsen, af det offentlige Skolevæsen, at der for Kommunerne hævdes en saadan Ret, at de i Virkeligheden kunne komme til at indtage den samme Stilling til de offentlige Skoler, som Forældrene indtage til de private. Gaa vi den Vej, kan der intet være til Hindre for, at Friheden kan trives i de offentlige Skoler, og da hører jeg ikke til dem, der tro det umuligt, at der skal kunne bringes gode Frugter ud af den offentlige Skole, blot fordi den hedder offentlig.

Brig: Den høitærede Minister skal visse- lig ikke glæde sig over den Modtagelse, som dette Lovforslag hidtil har fundet her i Salen. De Medlemmer, der jo endogsaa gaaede saa vidt, at de ville stemme imod dets Overgang til anden Behandling, det vil altsaa sige, at de aldeles ikke ville inlæde sig paa en virkelig Drøftelse af dette Lovforslag. Det forekommer mig nu, at det ikke røber nogen særdeles varm Interesse for vort Skolevæsens Udvikling saaledes at ville standse en Forhandling, om hvilken vi dog ikke kunne vide, til hvilket Resultat den kunde føre. De Herrer have jo udtalt sig meget skarpt, men det forekom-

mer mig, tillige meget ubestemt; thi dersom Nogen nu vilde spørge, hvorledes Skolevæsenet skal ordnes efter de Herrers Anskuelse, saa tror jeg ikke, at han vilde faae særdeles oplysende Svær af det, de have præsteret. Det var jo dog muligt, naar man kom til en nærmere Forhandling, at de Herrer da kunde sydbligere udtale de Ideer, hvorefter Skolevæsenet efter deres Anskuelse skulde omformes, og det var jo muligt, at de kunde vinde en saadan Tilslutning, at der deraf kunde fremgaa et godt og mere brugbart Grundlag for en Reform end det, den høitærede Minister har forelagt os, og at man dog saaledes kunde komme det Skridt videre. Det er jo dog ingen Skade til, at man faar en klar og bestemt Anskuelse om, hvad det er, der ønskes, og hvorledes man tror, at det kan gennemføres. Jeg maa nu tilstaa, at jeg i flere Henseender staar paa et noget forskjelligt Standpunkt fra de ærede Herrer. (S. A. S. an- sen: Hør!). Det ærede Medlem siger Nør; jeg tror ikke, at det kommer saa uventet, at der behøver at lægges nogen særlig Vægt derpaa. Jeg skal nu ogsaa tillade mig fort at udtale, fra hvilket Standpunkt jeg ser denne Sag. Jeg vil da sige, at der er to Grundanskuelser, paa hvilke dette Lovforslag hviler, og til hvilke jeg fuldstændig kan slutte mig, og det ene Medlem, som jo talte meget stærkt imod Lovforslaget, slutter sig til en vis Grad ogsaa dertil. Den ene Grundanskuelse er den, at der skal være en Tvangsskole. Mine ærede Modstandere bruge med Forskjælighed dette Udtryk „Tvangsskole“, og derved fremdrage de strax for Forestillingen noget meget Slemt, Noget, der træder fjendtlig op imod den, der skal tvinges; men ser man nærmere til, er det kun i meget indskrænket Betydning, at den offentlige Skole er en Tvangsskole, det er tværtimod en Hjælpskole, en Fri-skole, en Skole, hvori Samfundet tilbyder dem, der ikke ved egne Kræfter kunne naae den Oplysning, hvortil de trænge, en saadan Oplysning, og tilbyder dem den gratis, saaledes at intet Barn i Landet bliver unddraget Undervisning. Det er den ene Side af Sagen. At der er en vis Tvang dermed, er ganske sikkert, men det er kun ligeoverfor dem, som ikke ville erkjende Oplysningens Gode, som ville lade deres Børn oppo- gere i Raahed og Uvidenhed; ligeoverfor dem, der have Sind og Hjerte for Folkeoplysning, men ikke ville gaa den Vej, som Staten anviser, er der jo Frihed til at gaa en anden Vej. Forholdet er altsaa det, at Staten drager Ansvar for de Umyndige, den er Formynder for Børnene, den påafer deres Ret til Undervisning, og derfor har den ogsaa Ret til at fordrer overfor dem, som ville berøve Børnene denne Ret, at de tvinges til at lade dem faae den. Staten maa dernæst for sin egen Sikkerhed gjøre det; thi Samfundet kan dog ikke finde sig i, at der voger op i dets Skjød en Mængde, som er fuldstændig fremmed